

Ik zie, jij ziet, wij zien

Lesvoorbereiding

Korte omschrijving van de les

De leerlingen bekijken een of meerdere verhalende foto's, vertellen wat ze zien en onderbouwen hun beweringen met argumenten. Door open en zonder oordeel te kijken en te luisteren naar de observaties van anderen ontstaat er ruimte en begrip voor andere kijk- en denkwijzen.

Doel van de les

De leerling:

- oefent kritisch kijken;
- kan onder woorden brengen wat hij of zij ziet en dit met argumenten onderbouwen;
- kan luisteren naar de mening en/of interpretatie van de ander;
- kan zijn oordeel uitstellen;
- ervaart dat er meerdere 'zienswijzen' mogelijk zijn

Lesspecificaties

Duur

15-20 minuten

Materialen

- Digibord
- Foto's bij deze les (digitaal)
- Papier/wisbordje per kind
- Pen/potlood/whiteboardstift per kind

Vorbereiding

- Lees de achtergrondinformatie over VTS
 - Bekijk de filmpjes over VTS in de basisschool (zie Achtergrondinformatie)
 - Zet een afbeelding klaar op het digibord
 - Bekijk de afbeelding goed. Zoek de aanknopingspunten waar de leerlingen mogelijk iets over zullen gaan zeggen. (Voer dus eigenlijk een VTS-gesprek met jezelf)
-

Introductie

10 minuten

Zet de gekozen afbeelding klaar op het digibord. De afbeelding kan bijvoorbeeld klaarstaan terwijl de kinderen in de klas komen (aan het begin van de dag of na een pauze). Kijk of de nieuwsgierigheid van de kinderen gewekt wordt. Probeer de eerste reacties op te vangen. Start met de instructie, zodra alle kinderen hun plek hebben ingenomen.

Instructie 1

5 minuten

Geef een korte uitleg. Vertel dat de kinderen een minuut lang gaan kijken naar de afbeelding op het digibord en dat ze daarna vijf minuten de tijd krijgen om op te schrijven wat ze op de afbeelding zien en wat ze daar mogelijk bij denken.

Zet de timer op 1 minuut. Stel de vraag: 'Wat gebeurt er in deze afbeelding?'. Laat de kinderen 1 minuut kijken en de afbeelding in zich opnemen.

Vraag de kinderen hun potlood of pen te pakken. Zet de timer op 5 minuten. Geef de kinderen nu de schrijfp opdracht: Schrijf in vijf minuten op wat je op de afbeelding ziet en wat je daar mogelijk bij denkt.

Na vijf minuten stoppen de kinderen met schrijven.

Uitvoering 1

10 minuten

Voer een VTS-gesprek met de kinderen. Leg eerst de spelregels uit:

- We gaan de afbeelding op het digibord nog eens bekijken. Als je er iets over wilt zeggen steek je je vinger op.
- Alleen degene met de beurt is aan het woord.
- Na de vraag 'Wat kunnen we nog meer ontdekken', kan iedereen weer meedoen
- Alles wat je zegt is goed, want het gaat om wat jij ziet en denkt.

Start het gesprek met de vraag '**Wat gebeurt er in deze afbeelding?**'

Geef een van de leerlingen de beurt. Luister goed naar wat de leerling zegt en wijs op het digibord de elementen aan waar de leerling over spreekt.

Als de leerling klaar is geef je in eigen woorden terug wat de leerling heeft gezegd. Dan kies je iets uit het antwoord van de leerling om op door te vragen. De leerling zei bijvoorbeeld iets over een voorwerp, bijvoorbeeld een tafel: 'je zegt iets over de meubels in deze afbeelding. Waaraan zie je dat dit mogelijk een tafel kan zijn?' (Dit is dus de vraag waaraan zie je dat). De leerling krijgt nu de mogelijkheid om zijn bewering te onderbouwen met argumenten. Ook nu geef je het antwoord van de leerling in eigen woorden terug. Daarna stel je de volgende vraag: Wat kunnen we nog meer ontdekken? Nu kunnen alle kinderen weer meedoen.

Ga door tot er geen vingers meer over zijn. Bedank de kinderen voor hun aandacht en inbreng

Afsluiting

5 minuten

Vat het gesprek kort samen. Trek uit alle inbreng een gezamenlijke conclusie. Benadruk dat verschillende standpunten naast elkaar kunnen bestaan en dat het helemaal prima is om je mening bij te stellen als je de input van anderen hebt gehoord. Luisteren naar argumenten van anderen en deze vergelijken met je eigen bevindingen/waarnemingen is belangrijke vaardigheid bij kritisch denken.

Achtergrondinformatie

VTS

In deze les wordt gebruik gemaakt van het didactisch principe VTS (Visual Thinking Strategies). VTS is een wetenschappelijk onderbouwde methode om mensen beter te leren observeren door naar kunstwerken te kijken. Er wordt in deze les gekeken naar foto's in plaats van kunstwerken maar het principe blijft hetzelfde. Het gaat om open, zonder oordeel kijken, onderzoeken, luisteren naar en voortbouwen op elkaar. Tegelijk leren kinderen kritisch denken en hun taalvaardigheid verbeteren: ze vergroten hun woordenschat en leren beter formuleren. Er is geen goed of fout, er zijn verschillende kijk- en denkwijzen mogelijk. De leerlingen ervaren dat iedereen anders kijkt en leren verschillen accepteren. De methode leidt tot verdieping en actieve deelname aan het gesprek.

Begeleiden van een VTS-gesprek

Tijdens een VTS-gesprek kijken leerlingen in een groep naar een of meer foto's/kunstwerken onder begeleiding van een gespreksleider. Belangrijk is dat het kunstwerk/de foto past bij de leeftijd en de belevingswereld van de kinderen. Het meest geschikt is een verhalende afbeelding die de kinderen kunnen beschrijven en die voor verschillende interpretaties vatbaar is. Met kinderen in de onderbouw kan het gesprek ca 10-15 minuten duren, met oudere kinderen ca 20 minuten. Laat een foto/afbeelding van een kunstwerk (op het digibord) zien. Leg de methode en de spelregels uit. Start altijd met ongeveer een minuut in stilte kijken naar de afbeelding.

Drie vragen

Bij VTS stel je steeds dezelfde drie open vragen, in een vaste volgorde:

Wat gebeurt er in deze afbeelding? Een van de leerlingen geeft antwoord. De gespreksleider herhaalt in eigen woorden wat de leerling heeft ingebracht. Wanneer de leerling bijvoorbeeld iets heeft gezegd over een kat op de afbeelding, kan de gespreksleider zeggen: Jij zegt iets over het dier in deze afbeelding. Je denkt dat het een kat is. Dit is de brug naar de tweede vraag:

Waarom zie je dat? Nu kan de leerling zijn bewering onderbouwen met argumenten.

Het kan gebeuren dat de onderbouwing al meteen erbij wordt gegeven door de leerling. Dan gaat het gesprek verder met de 3e vraag:

Wat kunnen we nog meer ontdekken? Deze vraag nodigt alle leerlingen uit om op zoek te gaan naar een nieuw onderdeel in de afbeelding waar iets over gezegd kan worden. Wie wat wil zeggen steekt zijn vinger op, krijgt een beurt en vertelt wat hij/zij ziet. De gespreksleider wijst aan en herhaalt in eigen woorden wat de leerling heeft gezegd wanneer de leerling uitgesproken is.

De vraag 'Wat gebeurt er' in deze afbeelding wordt alleen aan het begin van het gesprek gesteld. De rest van het gesprek wordt op gang gehouden met de vragen 'Waarom zie je dat' en 'Wat kunnen we nog meer ontdekken?'

Parafraseren

De gespreksleider parafraseert alle antwoorden die de leerlingen geven. Dit is bedoeld om te controleren of je de antwoorden van de kinderen goed hebt begrepen. Tegelijkertijd biedt het kansen voor rijke taal. Je kunt de zinnen van de kinderen 'duiden' door te classificeren. Zegt een kind bijvoorbeeld iets over een gele jurk, dan kan de gespreksleider zeggen; 'jij zegt iets over de kleur van het kledingstuk'. Zo leren kinderen nieuwe woorden en leren ze denken in categorieën (geel hoort bij de categorie kleur, jurk bij de categorie kleding). Met parafraseren kun je ook overeenkomsten en tegenstellingen in waarnemingen aan elkaar linken bijvoorbeeld door te zeggen: 'jij sluit aan bij wat ... zei, en ziet ...' of 'in tegenstelling tot wat net werd gezegd, denk jij...'. Leerlingen zullen vanzelf nadenken over wat klasgenootjes zeggen en hierop reageren of aanvullen. Gezamenlijk ontdekken zij wat er op de afbeelding volgens hen gebeurt.

Aanwijzen

Wanneer een leerling aan het woord is wijst de gespreksleider alle onderdelen in de afbeelding aan waar de leerling iets over zegt. Dit helpt de andere kinderen om mee te kijken en te begrijpen waar hun klasgenoot het over heeft. Kinderen die bepaalde woorden niet kennen, zullen door het aanwijzen makkelijker nieuwe woorden leren.

Oefening in kritisch denken

Het gaat bij deze methode er niet om, te komen tot (kunst)historische kennis of het achterhalen van wat de kunstenaar/fotograaf heeft bedoeld, maar om beter te leren waarnemen en uitspraken te onderbouwen met argumenten. De onderdelen interpreteren, analyseren, evalueren, concluderen en uitleggen (uit het leerplankader kritisch denken) komen in deze activiteiten allemaal in meer of mindere mate aan bod. Stimuleer de leerlingen om nieuwsgierig te zijn, te onderzoeken, op zichzelf te vertrouwen bij het kijken en benoemen van wat ze zien, naar elkaar te luisteren en met respect om te gaan met wat klasgenootjes opmerken. Dit zijn belangrijke houdingsaspecten bij kritisch denken.

Bron: <https://www.slo.nl/@12567/po-kunstzinnige/>

Bekijk vooraf deze filmpjes voor een indruk van een VTS-gesprek:

<https://vimeo.com/139379816>

<https://www.youtube.com/watch?v=cUTxpKWqwC8>
